

більше спонукала розвиток нестача найнеобхіднішої промислової сировини, яку доводилось доставляти з-за кордону [2, 93].

Територію Месопотамії перетинали прадавні караванні шляхи, що зв'язували Елам і Аккад із торговими містами Східного Середземномор'я та Єгиптом, а Вірменію з країнами Малої Азії. Тому місцеве населення мало всі можливості для того, щоб займатися міжнародною торгівлею. В країні розвивалася розвивалося в основному зовнішня торгівля, бо господарства з різних міст були однотипними і потреби в налагодженні між обцинних торгових стосунків майже не існувало. В жодному стародавньому місті Месопотамії археологи не виявили слідів ринку, тому найвірогідніше, що торгівля всередині країни існувала в формі простого обміну.

Жителі південної Месопотамії, були першими творцями місячного рахунку часу. Створення календаря було зумовлене складними кліматичними умовами. В умовах спеки, життя і господарська діяльність населення залежали від весняних розливів Тигру і Євфрату [4, 31]. Щоб заздалегідь підготуватись до складних іригаційних робіт, потрібний був календар. Крім того, працювати доводилось в основному вночі, коли спаде спека, а для цього потрібно було знати, коли буде світити Місяць, ось чому перший календар міст-держав Межиріччя був місячним.

Отже, матеріальний побут та господарське життя населення були невід'ємною складовою суспільного життя населення Месопотамії, яке повинно було вдало поєднуватись із географічною специфікою цього регіону. Культурні аспекти були в прямій взаємозалежності з тогочасним усвідомленням населення себе як частини природи. Звідси впливає і специфіка культурного життя мешканців Стародавньої Месопотамії.

Список використаних джерел та літератури

1. Авдиев В. И. История Древнего Востока : науч. пособ. / В. И. Авдиев. – 2-е изд. – М. : Печатный двор, 1984. – 608 с.;
2. Крамер С. Н. История начинается в Шумере : науч. пособ. / С. Н. Крамер. 2-е изд. и доп. пер. с англ. Ф. Л. Мельденсон. – М. : Наука, 1965. – 265 с.;
3. Крижанівський О. П. Історія Стародавнього Сходу : навч. посіб. / О. П. Крижанівський. – 2-е вид. – К. : Либідь, 2002. – 589 с.;
4. Перехрест О. Г. Історична хронологія : навч. посіб. / О. Г. Перехрест. – Ч. : Відлуння, 1999. – 144 с.;
5. Сетон Лойд. Археологія Месопотамії : науч. пособ. и доп. пер. с англ. / Лойд Сетон. – М. : Наука, 1984. – 282 с.

Науковий керівник: к.і.н., доцент Захарченко М. В.

Романчук Д.В.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

ЄВРОПЕЙСЬКА СПІЛЬНОТА З ВУГІЛЛЯ І СТАЛІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Актуальність теми. Процес інтеграції на території європейського континенту, що відбувався в другій половині ХХ століття мав велике значення для історії Європи. Її результатом стало створення Європейського Союзу, який відіграє велику роль у світовій економіці і політиці. Складність і суперечливість такого утворення як Європейський Союз породжує багато суперечок як у теорії, так і на практиці, так само як і питання про подальшу долю європейської інтеграції, що зумовлює незмінну актуальність і інтерес до даної проблематики. Одним з перших інтеграційних об'єднань, що з'явилися в ході створення спільної інтеграції європейських країн, стало Європейське об'єднання вугілля і сталі, якому і присвячена ця стаття.

Мета статті: полягає в дослідженні структури Європейського об'єднання вугілля і сталі (European Coal and Steel Community, ЄОВС). Для її досягнення поставлено та вирішено

наступні завдання: з'ясування передумов створення ЄОВС та визначення ролі ЄОВС для світової економіки.

Огляд джерел та літератури. У статті були використані праці таких дослідників як: Стрельникова І.А., Малишева Н.С., Баркалова І. М., та в якості джерела договір про утворення Європейського об'єднання вугілля і сталі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною передумовою Європейської інтеграції стали війни. І в період середньовіччя, і двічі в ХХ столітті війни послаблювали європейський континент. Після закінчення Другої світової війни Європа перебувала у відносно несприятливих політичних, економічних та господарських умовах. Прагнення до миру - стало відправним початком для формування ідей про європейську інтеграцію [1].

Як зазначають дослідники, вугілля і сталь розглядалися як найважливіші компоненти військового потенціалу на континенті. Вугілля було основним джерелом енергії в Європі, на нього припадало майже 70% споживання палива. Сталь була основним матеріалом для промисловості, і для її виробництва потрібно багато вугілля. Обидва матеріали також необхідні для створення зброї. Багато хто побоювався, що якщо ці основні галузі промисловості будуть залишені в національних руках, то в майбутньому знову можуть виникнути війни. Вінстон Черчилль у своїй знаменитій Цюрихській промові 1946 року закликав до створення об'єднаної Європи. Він мав на увазі, що між Францією і Німеччиною повинно бути встановлено партнерство. Сполучене Королівство, на думку Черчилля, повинно було виступати тільки в якості друга цього партнерства, але не братиме участі в ньому безпосередньо [1].

Варто зазначити, що найбільша концентрація вугільних шахт і виробництва сталі була виявлена в двох районах Західної Німеччини: Рурській долині і Саарській землі. Союзники відокремили Саар від Західної Німеччини і зробили його напівавтономним регіоном. У Рурській долині союзники ввели обмеження на виробництво, володіння і продаж вугілля і сталі з метою обмежити економічне зростання Німеччини. Виробництво вугілля і сталі в Рурській долині також було обмежено в якості гарантії для сусідів Німеччини, Франції, Люксембургу, Бельгії та Нідерландів, що ці найважливіші ресурси не будуть використані для відновлення німецької армії.

Франція хотіла контролювати і отримувати доступ до вугілля і сталі в Рурській долині і хотіла назавжди відокремити Саар від Західної Німеччини. Французький уряд був особливо стурбований тим, що Західна Німеччина може використовувати величезний запас вугілля, щоб знову напасти на Францію. Західні німці під керівництвом канцлера Конрада Аденауера, обраного в 1949 році, хотіли повернути Саар Німеччини і заперечували проти жорсткого контролю над важкою промисловістю Німеччини. Таким чином франко-німецький конфлікт тривав через ресурси вугілля і сталі [2].

Проте в травні 1950 року міністр закордонних справ Франції Робер Шуман запропонував створити спільний ринок вугілля і сталі для тих країн, які готові передати контроль над цими секторами своєї економіки незалежній владі. Пропозиція увійшла в історію під назвою «план Шумана». Цю ініціативу підтримав французький комісар у справах планування Жан Моне, котрий був переконаний, що Європі необхідні нові економічні і політичні рамки, щоб уникнути майбутніх франко-німецьких конфліктів. Моне працював в Лізі Націй між світовими війнами і був прихильником ідеї створення Сполучених Штатів Європи.

У прагненні відновити післявоєнну Європу Сполучені Штати Америки відіграли не останню роль. Важливе значення мав «план Маршалла» запропонований американськими політиками. Його автори поставили завдання шляхом надання американської фінансової допомоги створити сприятливі умови для відродження Європи як єдиного економічного цілого. Надання економічної допомоги і взаємодії країн в економічній сфері повинно було стабілізувати демократичні інститути, і як наслідок, запобігти посиленню впливу СРСР в Західній Європі. План Маршалла, який також розцінювався деякими представниками американської адміністрації як початковий етап подальшої інтеграції європейських країн.

Об'єднання Європи вважалося необхідною умовою досягнення політичної стабілізації в регіоні [3].

Європейське об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС), було офіційно засноване в 1951 році Паризьким договором, підписаним Бельгією, Францією, Італією, Люксембургом, Нідерландами і Західною Німеччиною, та стало першим кроком на шляху до інтеграції і реалізації давньої ідеї «єдиної Європи». Цей договір дозволив створити загальний ринок для вугілля і сталі серед держав - членів, які служили для нейтралізації конкуренції між європейськими країнами над природними ресурсами, особливо в Рурській долині. Договір набув чинності 23 липня 1952 р. та втратив чинність 23 липня 2002 р., тобто через 50 років з дня його підписання.

Мета договору, як зазначено в ст. № 2, полягала в тому, щоб через загальний ринок вугілля і сталі сприяти економічному зростанню, зайнятості і підвищенню рівня життя. Таким чином, установи повинні були забезпечити впорядковані поставки вугілля та сталі на загальний ринок шляхом забезпечення рівного доступу до джерел виробництва, встановлення найнижчих цін та поліпшення умов праці. Все це повинно було супроводжуватися зростанням міжнародної торгівлі і модернізацією виробництва [4].

Створюючи загальний ринок, договір ввів вільне переміщення товарів без митних зборів і податків. Також Паризький договір забороняв будь-яке втручання у вільний вибір постачальника покупцем.

Паризький договір передбачав контроль над вугільною та сталеливарною промисловістю шести її підписантів, з боку спеціально створеного органу, наділеного необхідними повноваженнями для виконання своїх обов'язків. Згідно з ст. № 7 Паризького договору, утворювалися наступні інституції Європейського об'єднання вугілля і сталі: Вищий керівний орган і Консультативний комітет при ньому; Загальна асамблея (надалі іменована «Європейський парламент»); Спеціальна Рада міністрів (що нижче іменується «Рада»); Суд ЄС [4].

Висновок. Європейське об'єднання вугілля і сталі зробило величезний внесок в економічній сфері. Це був значний крок на шляху до європейської інтеграції. Вперше група європейських країн, що включає дві найбільші держави континенту, об'єднала частину свого суверенітету і передала його спеціально створеному органу, який був незалежний від урядів держав-членів. Крім того, був заснований незалежний суд для тлумачення і забезпечення дотримання Договору, і навіть міжурядовій Раді Міністрів була дана форма суспільного інституту, який при нагоді міг діяти за більшістю голосів. Також була створена Парламентська асамблея для нагляду за здійсненням повноважень, наданих Паризьким договором і створеним на його основі органам. Європейське об'єднання вугілля і сталі за своєю природою було не просто однією з традиційних міжурядових організацій, воно мало наднаціональний характер.

Список використаної літератури

1. И.А. Стрельникова / Предпосылки зарождения идеи Европейской интеграции и ее правовое оформление в парижском договоре об учреждении Европейского объединения угля и стали // Стрельникова И.А. Вестник экономической безопасности. 2020.
2. Баркалова І. М. Розвиток економічної інтеграції країн Західної Європи у 1950–1960-і рр. XX ст. / І. М. Баркалова // Наука. Релігія. Суспільство. – 2013. – №4. – С. 3–9.
3. Мальшева Н. С. Политические и экономические интересы США в отношении создания Европейского объединения угля и стали (1945–1951 гг.) / Н. С. Мальшева // Известия Алтай. гос. ун-та. – 2009. – №4–4. – С. 157–161.
4. Договор об учреждении Европейского объединения угля и стали [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_026/print1452931540652912.

Науковий керівник: академік УІА, д.і.н., професор Чабан А. Ю.